

קִלְלָה כְּכֹלֵי נִשְׁקָה

"לְכֶה נָא אֲרֵה לִי אֶת הָעַם הַזֶּה כִּי עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹלֵי אוֹכֵל נֶכְפֶה בּוֹ וְאֶגְרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ" (במדבר כב, ו).

טעמו המתוק של הנצחון

"וַיֵּאָסֶף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ... וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חֶרֶב, וַיִּירֶשׁ אֶת אֶרְצוֹ" (במדבר כא, כג-כד). "וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבְּשָׁן, וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן לִקְרֹאתָם, הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֶדְרָעִי. וַיָּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ, עַד בְּלִתֵּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד, וַיִּירֶשׁוּ אֶת אֶרְצוֹ" (במדבר כא, לג, לה).

עם ישראל נוחל נצחונות מזהירים בשדה הקרב, במלחמות מול המעצמות האיזוריות האמורי והבשן, הם פובשים אותם בסערה, והורגים את סיחון מלך האמרי, ואת אחרון הרפאים, עוג מלך הבשן. עם ישראל טועם את טעמו המתוק של הנצחון. בלב עלולה להתגנב התחושה של "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז), הנה אנחנו, עם של עבדים משחררים הפכנו לגבורים, יש לנו צבא חזק, כבשנו שתי מדינות חזקות, אנחנו על מפת העולם, עמים אחרים יחשבו פעמים לפני שיצאו למלחמה נגדנו.

הסכם שלום בין מואב למדין

"וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זְקֵנֵי מִדְיָן – וְהֲלֹא מְעוֹלָם הָיוּ שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמִּכָּה אֶת מִדְיָן בְּשָׂדֵה מוֹאָב" (בראשית לו, לה), שָׂבָאוּ מִדְיָן עַל מוֹאָב לְמַלְחָמָה? אֲלֹא מִיִּרְאַתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. מָשָׁל לָמָּה הַדְּבָר דּוּמָה, לְשִׁנֵּי פְלָבִים שֶׁהָיוּ מְרִיבִים זֶה אֶת זֶה, בָּא זָאֵב עַל אֶחָד מֵהֶם. אָמַר הָאֶחָד: אִם אֵין אֲנִי עוֹזְרוֹ, הַיּוֹם הוֹרֵג אֶת זֶה, וְלִמְחָר יָבֵא עָלַי, וְלִפְיֶכָּךְ נִתְחַבְּרוּ מוֹאָב עִם מִדְיָן. וּמָה רָאָה מוֹאָב לְטַל עֲצָה מִמִּדְיָן? כִּיִּוֵּן שָׂרְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל נוֹצְחִים שְׁלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, אָמְרוּ, מִנְהַיְגָם שֶׁל אֵלּוּ כְּמִדְיָן נִתְגַּדֵּל, נִשְׁאָל מֵהֶם מָה מִדְּתוֹ, אָמְרוּ לָהֶם, אֵין כָּחוֹ אֲלֵא בְּפִיו, אָמְרוּ, אָף אֲנִי נְכוּא עֲלֵיהֶם בְּאֶדָם שְׂכַחוּ בְּפִיו (במדבר כב, ד, תנחומא, ורש"י).

רוחות מלחמה מנשבות

"וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב... וַיִּרְא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֻמְרֵי. וַיָּגֵר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעַם מְאֹד" (במדבר כב, א-ג).

מעברו השני של הגבול, עומדים המואבים ועוקבים בדאגה אחר השנויים האזוריים, הם רואים את ההצלחות של עם ישראל במלחמותיהם נגד סיחון מלך האמורי ונגד עוג מלך הבשן, והם חוששים מאוד שיהם עלולים להיות הבאים בתור. בלק מלך מואב מכנס ישיבה דחופה עם ראשי הצבא וכל זרועות

המודיעין, בכדי לטפס עצה מול האיום ההולך ומתקרב לגבולם, בלק עצמו אסטרולוג דגול, חוזה בפוכבים, ובוחן את מפות האסטרולוגיה, הוא מגלה שבעמות עם ישראל הוא מצליח לפגוע בהם, אבל אינו יודע איך זה יקרה (ראה במדבר רבה כ, ז). הוא מבקש מאנשי המודיעין לבדק לעמק, מהו סוד עצמתם של בני ישראל ושל מנהיגם משה, כדי לגבש אסטרטגיה מלחמתית נגד עם ישראל. מתברר שמשה בלה כמה שנים מחייו במדין, המואבים פונים לאויביהם המדינים, ומשלימים עמם כדי להתמודד יחד בכוחות משתפים מול האיום החדש "עם ישראל", הם שואלים אותם, במה כחו של משה? ותשובת המדינים היתה שפחו בפיו. לאחר קריאת דוחות המודיעין, ודין עם ראשי הצבא, קובע בלק שיציאה למלחמה קונבנציונלית מול עם ישראל מסכנת מדי, ויש צורך להלחם במקור הכח שלהם, בכח הפה, בלק מבקש מזקני מואב וזקני מדין להזעיק מיד את הנביא הגדול בלעם מפתור אשר על הנר, שיודע אף הוא בכחו הגדול בפיו, כדי שיהיה משקל נגד למשה, הוא יקלל את עם ישראל, וכן יוכלו לנצח במלחמה.

הטעות בשדה הקרב

אלו וגם אלו טועים טעות מרה, "וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח), ללא ה' אלהיך לא היו מועילים גבורי המלחמה הגדולים ביותר, וכלי הנשק המשכללים ביותר, ועם ישראל היה מובס במלחמה, ועם ה' אלהיך בכל מקרה היו מנצחים במלחמה. זו היא הסבה שבני ישראל נצחו את סיחון מלך האמרי ואת עוג מלך הבשן. אם ה' מאפשר לפגוע באויבים בנשק התפלה או הקללה, בכח הפה, אזי זה מצליח, ואם ה' לא מאפשר זאת, גם הנביא הגדול המפרסם בכחו האדיר שבפיו, שיודע דעת עליון לכונן את השעה שהקדוש ברוך הוא פועל בה כדי לקלל בזמן זה, יכשל כשלון חרוץ (במדבר כד, טז. רש"י. סנהדרין קה:). כי "ה' אלהיך.. הוא הנתן לך כח לעשות חיל", בין אם המלחמה בנשק קונבנציונאלי ובין אם היא בנשק הפה, לשני סוגי כלי הנשק אין כל כח עצמי, כחם תלוי כל כלו רק במה שיתן לו ה' אלהיך.

הפצצה שחדרה את שכבת ההגנה

"ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך" (במדבר כד, יד), מה לך לעשות, ומה היא העצה, אלהיהם של אלו שונים זמה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה, עשה להן קלעים והושיב בהן זונות, זקנה מבחויץ וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן, עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות, והושיב בהן זונות, זקנה מבחויץ וילדה מבפנים, ובשעה שישאל אוכלין ושותין ושמיחין ויוצאין לטייל בשוק, אומרת לו הזקנה, אי אתה מבקש כלי פשתן? זקנה אומרת לו בשוה, וילדה אומרת לו בפחות, שתיים ושלוש פעמים, ואחר כך אומרת לו, הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך, וצרצורי של זין עמוני מנח אצלה, ועדין לא נאסר זין של נכרים, אמרה לו רצונך שתשתה כוס של זין? פיון ששתה בער בו, אמר לה השמיעי לי, הוציאה יראתה מתוך חיקה, אמרה לו עבוד לזה, אמר לה הלא יהודי אני, אמרה לו ומה אכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור, [והוא אינו יודע שצבדחה בכך], ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך, שנאמר (הושע ט, ט) "המה באו בעל פועור וינזרו

לבשת ויהיו שקוצים כאֶהָבָם", כְּדֹאֵיתָא בְחֵלֶק (סנהדרין קו.) תִּדְעַ שְׁבִלְעָם הַשֵּׂיא עֲצָה זֹו לְהַכְשִׁילָם בְּזַמָּה, שְׁהָרִי נֶאֱמַר (במדבר לא, טז) "הֲנִי הִנֵּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבָּר בְּלָעָם" (רש"י).

בלעם השונא הגדול של עם ישראל, מאוד רוצה לסייע לבלק מלך מואב להלחם בהם, הוא נחסם פעם אחר פעם מללכת לקלל את ישראל, ובכל זאת ממשיך ומתאמץ להגיע אל היעד כדי לבצע את זממו. "ויפתח ה' את פי האתון" (במדבר כב, כח), הקדוש ברוך הוא מעביר לבלעם מסר שאינו משתמע לשתי פנים, כל כח הפה תלוי ברצונו של ה' ואין לו כל כח עצמי, אם ה' מחליט אז גם אתון תפתח את פיה ותדבר. שנאתו של בלעם מעבירה אותו על דעתו, הוא מבין אך לא מותר, הוא מבין את מגבלות כחו אבל ממשיך בדרך תוה שהוא מתכנן את צעדיו הבאים, בלעם מגיע אל ההר שממנו רואים את קצה עם ישראל, הוא עומד ומברך את ישראל, "כי לא נחש בייעקב ולא קסם בישראל", פי ראויים הם לכרכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים, "כעת יאמר ליעקב", עוד עתיד להיות עת כעת הזאת, אשר תגלה חבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו, ולומדים תורה מפיו, ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת. "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", כשהן עומדין משנתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבוש טלית, לקרוא את שמע ולהניח תפלין (במדבר כג, כג-כד, וברש"י). בלעם עומד ומסביר שפח הפה שלו מגבל בגלל המצוות שעם ישראל עושים, וזו הסבה שה' מונע ממנו לפגוע בהם. וכך לפני שהוא עוזב במפח נפש שלו ושל בלק, הוא מטיל את הפצצה... הוא לוחש על אזנו של בלק, אם אתה רוצה לפגוע בעם ישראל, יש רק דרך אחת לעשות זאת, והיא להחטיא אותם, רק כך יש אפשרות שה' יסיר מהם את שכבת ההגנה, ואז הם יפגעו. וכך אכן ארע, בלק שלח את בתו בראש משלחת של בנות מואב על מנת להחטיא את בני ישראל, הם יצרו מארב מתכנן של שוק תמים בו זקנות מוכרות כלי פשתן החביבים על עם ישראל במחיר יקר, והצעירות מוכרות את אותם כלים בזול, לאחר שספמו על המחיר הזול, הציעו להם הצעירות להפנס לתוך האהל שם ירגישו כבני בית ויוכלו לבחור את כלי הפשתן המשבחים ביותר, הן הציעו להם לשתות כוס יין ומשם היתה הדרך קצרה להחטיאם בזנות ועבודה זרה. שכבת ההגנה על עם ישראל הוסרה, ובעקבות זאת פרצה מגפה גדולה, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן נזכר בהלכה שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, פנחס הבין, שהדרך היחידה להשיב את שכבת ההגנה הרוחנית על עם ישראל ולהפסיק את המגפה, היא על ידי מעשה קנאות שיפסיק מיד את חלול השם, וכך אכן פסקה המגפה.

שכבת הגנה רוחנית

עם ישראל למד פאן בדרך הקשה לקח לדורות, "אין ערוד ממית אלא החטא ממית" (ברכות לג.), נשק קונבנציונאלי, כימי, ביולוגי, גרעיני, או נשק הקללה, לאף אחד מהם אין כח עצמי, אף אחד מהם אינו יכול לחדר את שכבת ההגנה הרוחנית, אבל משעה שזו הוסרה, אין כבר צורך בשום כלי נשק, אז כבר פורצת המגפה מאליה, והדרך להפסיק את המגפה, ולהשיב את שכבת ההגנה הרוחנית, היא על ידי קדוש שם שמים.

סיפורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת בלק

רב מסמך על ידי היצור הרע

חלול השם היא העברה החמורה ביותר. בזה נחשב שוגג כמו מזיד. על עברה זאת גם תשובה אינה מועילה. וככל שהאדם גדול יותר, גם החלול השם שנעשה על ידו גדול יותר.

כשהיצור הרע רוצה לעשות חלול השם באיזשהו מקום, הוא מחפש דוקא אדם גדול, רב או יהודי למדן, דרכו הוא משיג חלול השם, ובחלול השם אפילו עול קטן נחשב כעברה גדולה.

במקרה שהיצור הרע לא מצליח להשיג רב אמתי שיבצע את העבודה הזאת עבורו, הרי הוא לוקח אדם פשוט, ומטעה את כלם לחשב שמדבר ברב גדול או בלמדן גדול, ואחר כך הוא צועק לפני כלם, תראו מה הוא עשה, תראו איזה חלול השם נעשה על ידי "הרב" הזה.

אף אחד לא מבין, ואף אחד לא יודע, ש"הרב" הזה, הוא בסך הכל אדם פשוט, בור ועם הארץ, והיצור הרע הוא זה שהכתיר אותו בתאר החשוב הזה, בכדי לגרם חלול השם גדול.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום הרב משה ליב הכהן הלבפשט) ©

"ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור. והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד. וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו" (במדבר כה, ה-ז). חכמינו זכרונם לברכה מספרים לנו במסכת סנהדרין (דף פב:) ב"יתר פרוט, על החלול השם הגדול שנעשה על ידי נשיא שבט שמעון: ויאמר משה אל שפטי ישראל וגו', הלק שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו, הן דנין דיני נפשות ואתה יושב ושותק?! מה עשה, עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלק אצל כזבי, אמר לה השמיעי לי, אמרה לו בת מלק אני, וכן צנה לי אבי "לא תשמעי אלא לגדול שבהם!" אמר לה, אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן, תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה, אמר לו, בן עמרם זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך?! נתעלמה ממנו הלכה געו כולם בבכיה... וכתוב וירא פינחס בן אלעזר, מה ראה? אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה... הבועל ארמית קנאין פוגעין בו... ושמואל אמר ראה שאין חקמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב...